

การพัฒนาระบบติดตามความครอบคลุมในการรับวัคซีนของเด็ก 0-5 ปี โดยภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม
ตำบลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัย นางสาวอรพรรณ จำปาลาด พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ
นางวันเพ็ญ ปะธิเก พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ
หน่วยงาน โรงพยาบาลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การพัฒนาระบบติดตามความครอบคลุมการรับวัคซีนของเด็ก 0-5 ปี โดยภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม ตำบลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามให้เด็กได้รับวัคซีนตามนัดเพิ่มขึ้น ขาดนัดวัคซีนลดลง และเพื่อให้ความครอบคลุมวัคซีนแต่ละชนิดมากกว่าร้อยละ 95 วิธีการศึกษา ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะวิเคราะห์สถานการณ์ ระยะพัฒนาและระยะประเมินผล ผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย 1) ผู้ปกครองเด็กอายุ 0-5 ปี 111 คน 2) อสม. 11 คน 3) ผู้นำชุมชน 11 คน 3) บุคลากรสาธารณสุข 6 คน รวมทั้งสิ้น 139 คน ขอบเขตการวิจัย ตำบลนาเชือก 11 หมู่บ้าน ระยะเวลาดำเนินการ 1 ตุลาคม 2566 – 30 กันยายน 2567 เครื่องมือเก็บข้อมูลได้แก่ 1) ทะเบียนติดตามความครอบคลุมการได้รับวัคซีน 2) โปรแกรม Hos-xp 3) แบบประเมินกิจกรรมดำเนินงาน 4) แบบประเมินความพึงพอใจกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา ระยะที่ 1 การเปรียบเทียบอัตราการขาดนัดวัคซีนก่อนและหลังการพัฒนาระบบติดตามความครอบคลุมการรับวัคซีนของเด็ก 0-5 ปี อัตราการขาดนัด ลดลง 6.70 การประเมินระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองเด็ก 0-5 ปี ที่มารับบริการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ณ โรงพยาบาลนาเชือก ร้อยละ 86.70 การเปรียบเทียบความครอบคลุมการได้รับวัคซีนของเด็ก 0-5 ปี ปีงบประมาณ 2567 ร้อยละ 100 ข้อเสนอแนะ 1) ควรมีข้อมูลเด็ก 0-5 ปี ที่เป็นประชากรนอกเขต ที่มารับบริการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค และมีการส่งต่อข้อมูลให้กับสถานบริการที่รับผิดชอบต่อไป 2) ควรให้บริการเชิงรุกในชุมชน ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายถึงความสำคัญของการได้รับวัคซีนตามเกณฑ์อายุอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การพัฒนา,ระบบติดตาม,วัคซีน,ความครอบคลุมวัคซีน0-5 ปี

สาระสำคัญ

บทนำ การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อซึ่งความสำเร็จของวัคซีนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ 1) ความครอบคลุมของการได้รับวัคซีนสูง 2) ประสิทธิภาพของวัคซีนดี ซึ่งกำหนดวัคซีนพื้นฐานที่เด็กไทยทุกคนควรได้รับความครอบคลุม ร้อยละ 90 และ 95 อัตราเฉลี่ย

ความครอบคลุมการได้รับวัคซีนของเด็กไทยอายุครบ 1 ปี 2 ปี 3 ปี และ 5 ปีของ โรงพยาบาลนาเชือก ปี 2566 ร้อยละ 100,96.87,83.93 และ 80.95 ตามลำดับ พบว่าต่ำกว่าเกณฑ์ ปี2567 โรงพยาบาลนาเชือก มีเด็ก 0-5 ปี ทั้งหมด 111 ราย มารับบริการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ฉีดเดือนละ 30 ราย ไม่มารับบริการตามนัดฉีดเดือนละ 3 ราย อัตราการขาดนัดร้อยละ 10 สาเหตุได้แก่ การลืมนัด ร้อยละ 5 เด็กป่วยร้อยละ 2 พ่อแม่ย้ายไปทำงานต่างถิ่น ร้อยละ 2 และติดธุระ ร้อยละ 1 จึงได้พัฒนาระบบติดตามความครอบคลุมการได้รับวัคซีนของเด็ก 0-5 ปีขึ้น

วิธีการศึกษาและผลการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามให้เด็กได้รับวัคซีนตามนัดเพิ่มขึ้น ขาดนัดวัคซีนลดลง และเพื่อให้ความครอบคลุมวัคซีนแต่ละชนิดมากกว่าร้อยละ 95 วิธีการศึกษา ดำเนินการวิจัย 3 ระยะได้แก่ ระยะวิเคราะห์สถานการณ์ ระยะพัฒนาและระยะประเมินผล ผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย 1) ผู้ปกครองเด็กอายุ 0-5 ปี 111 คน 2) อสม. 11 คน 3) ผู้นำชุมชน 11 คน 3) บุคลากรสาธารณสุข 6 คน รวมทั้งสิ้น 139 คน ขอบเขตการวิจัย ตำบลนาเชือก 11 หมู่บ้าน ระยะเวลาดำเนินการ 1 ตุลาคม 2566 – 30 กันยายน 2567 เครื่องมือเก็บข้อมูลได้แก่ 1) ทะเบียนติดตามความครอบคลุมการได้รับวัคซีน 2) โปรแกรม Hos-xp 3) แบบประเมินกิจกรรมดำเนินงาน 4) แบบประเมินความพึงพอใจกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา ระยะที่ 1 การเปรียบเทียบอัตราการขาดนัดวัคซีนก่อนและหลังการพัฒนาระบบติดตามความครอบคลุมการรับวัคซีนของเด็ก 0-5 ปี อัตราการขาดนัด ลดลง 6.70 การประเมินระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองเด็ก 0-5 ปีที่มารับบริการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ณ โรงพยาบาลนาเชือก ร้อยละ 86.70 การเปรียบเทียบความครอบคลุมการได้รับวัคซีนของเด็ก 0-5 ปี ปีงบประมาณ 2567 ร้อยละ 100 ข้อเสนอแนะ 1) ควรมีข้อมูลเด็ก 0-5 ปี ที่เป็นประชากรนอกเขต ที่มารับบริการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค และมีการส่งต่อข้อมูลให้กับสถานบริการที่รับผิดชอบต่อไป 2) ควรให้บริการเชิงรุกในชุมชน ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายถึงความสำคัญของการได้รับวัคซีนตามเกณฑ์อายุอย่างต่อเนื่อง

การนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในงานประจำ 1) การใช้เทคนิคกระตุ้นเตือนผู้ปกครอง อสม. 2) ออกแบบให้มีความจำเพาะตามกลุ่มอายุที่รับวัคซีน 3) สร้างความตระหนักของผู้ปกครองในการนำบุตรหลานมารับบริการฉีดวัคซีน

บทเรียนที่ได้รับ การพัฒนาระบบติดตามความครอบคลุมในการรับวัคซีนของเด็ก 0-5 ปี โดยภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม จะต้องมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง กระตุ้นเตือนผู้ปกครองและอสม.และหาช่องทางในการช่วยเหลือเพื่อให้เด็กได้รับวัคซีนตามกำหนด

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 1) มีฐานข้อมูลความครอบคลุมการได้รับวัคซีน 2) จัดทำแผนการช่วยเหลือเด็กที่ขาดนัดวัคซีนติดต่อกันมากกว่า 3 เดือน จัดทำแนวทางติดตามสำหรับอสม. เพื่อให้เป็นแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน สร้างรูปแบบการแจ้งเตือนที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การแจ้งเตือนด้วยระบบประชาสัมพันธ์ผ่านทาง social media (facebook,line group) และสื่อบุคคล คือ อสม.

บรรณานุกรม

สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2558) *ตำราวัคซีนและการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ปี 2556*. พิมพ์ครั้งที่ 3.กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สถาบันวัคซีนแห่งชาติ (องค์การมหาชน). *วัคซีนพื้นฐาน (EPI program)*. [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 18 มิถุนายน 2561]; เข้าถึงได้จาก <http://nvi.go.th/index.php>

เบญจมาศ สุขศรีเพ็ง.แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model). [อินเทอร์เน็ต].[เข้าถึงเมื่อ 15 มิถุนายน 2561];เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org>

บอรรเฮง ดีเยาะ.(2537).ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการยอมรับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค. [วิทยานิพนธ์/ ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน]. สงขลา: มหาวิทยาลัยสกลานครินทร์

สุชาติ บุญยภากร.(2548).ปัจจัยที่มีผลต่อการมารับบริการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในหมู่บ้านที่มีความครอบคลุมการมารับบริการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคต่ำ [วิจัย/ส.ม.สาขาวิชา การจัดการระบบสุขภาพ]. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม